

Eugenia Popușoi, Nicoleta Arnăutu,
TEZAURUL DE LA BÂRLAD-DUMBRAVA ROȘIE
SEC. XVI-XVII,
Bârlad, 1999, 199 p. + 23 pl.

În prima parte cele două autoare prezintă condițiile descoperirii tezaurului, recuperat prin strădania colecționarului numismat prof. Nicolae Mitulescu. Se remarcă numărul mare de monede: 3096 de argint, una de bronz, un inel și câteva fragmente mici de tablă. Monedele ce compun tezaurul de la Bârlad-Dumbrava Roșie au fost emise în perioada 1490-1516-1705/1711. Tezaurul, cu un conținut numeros și variat, a impus celor două autoare să procedeze la clasificarea monedelor după valoarea nominală și după emitenți, pentru a stabili spațiul de emisiune.

În privința compoziției tezaurului, remarcăm prezența nominalurilor mari de valoarea talerilor și a diviziunilor acestora (23 de taleri și o presă de 1/2 taler), asociați cu câteva piese de valoare medie (12 groși mari emiși în Polonia de Sigismund al III-lea Vassa și o presă de Georg Wilhelm de Brandenburg), urmate apoi de monede de trei groși (23 de piese), măsură de dreipolkeri (2657 de piese) și de dinari ungurești (270 de piese). Se remarcă ponderea deosebită pe care o deține moneda poloneză în tezaur (75,5%).

Piese sunt emise în 14 țări, provincii, ducate, orașe, ceea ce duce la o diversitate de numerar, sesizând printre acestea și unele încercări de acoperire a lipsei de monetar, prin folosirea efigiilor înaintașului ori a reștanțării peste circulate de noi elemente heraldice. Derularea pe țări, provincii, dar și pe ani, oferă câteva date relevante asupra circulației monetare în Moldova în sec. XVI-XVII.

Se observă că întreg secolul al XVI-lea este acoperit în tezaurul de la Bârlad de monedă mărunță, constituită din dinarii ungurești emiși de monarhii Habsburgi, deveniți regi ai Ungariei de Vest, bătuți în monetăria de la Kremnitz (identici prin iconografie și heraldică cu piesele emise de regii dinastiei anterioare, Vladislav al II-lea și Ludovic al II-lea). Se mai constată că în tezaurul de la Bârlad-Dumbrava Roșie dinarul unguresc de până la 1586 nu este asociat cu nici o altă monedă, așa cum se constată în alte tezaure din Moldova. Începând cu 1586, dinarii sunt asociați cu monede de trei groși, a căror frecvență mai mare o observăm între anii 1621-1624 (79 de piese), după care singura piesă de trei groși este cea emisă la Riga de Gustav II Adolf. Tot în 1620-1621 se plasează și cele 12 monede groși mari ca și piesa emisă de Georg. Wilhelm de Brandenburg (nedeterminată).

Cel mai valoros capitol din tezaur îl constituie cel dedicat dreipolkerilor (cu valoare de 1,5 groși), în număr de 2651, dintre care cele mai multe piese au fost emise de Polonia (2333), după care urmează Prusia (191), Suedia (68), Riga (29), Elbing (27) și Livonia (7). Pătrunderea dreipolkerilor polonezi prin intermediul Poloniei și a celor emiși de Riga, Livonia, Elbing, Suedia și Prusia se produce cu intensitate în perioada 1620-1627. După 1630 dreipolkerii sunt tot mai puțini.

Talerii, proveniți în întregime din provinciile Uniunii de la Utrecht, au drept emitenți pe suveranii Habsburgi (de la Mathias până la Leopold I), la care se adaugă un achtwintling – nedatat.

Tezaurul de la Bârlad-Dumbrava Roșie se înscrie în seria tezaurelor de

acumulare, compus din două loturi care, prin structura lor, corespund unor etape esențiale în circulația monetară din Moldova. Primul lot compus din monedă mărunță – dinari ungurești pătrunși în Moldova încă de la începutul secolului al XVI-lea – se constituie ca depozit între 1490/1516-1604 când este sesizată constituirea unor depozite de acumulare, ca urmare a marii devalorizări a monedei otomane, îndeosebi după 1586.

Al doilea lot are în componență moneda de trei groși, a cărei pătrundere treptată începe din primii ani de domnie a lui Sigismund al II-lea Vassa, căpătând o mai mare pondere între anii 1621-1624, când li se alătură și groși mari, dar nedepășind anul 1632. Stocul de bază al masei monetare a lotului o constituie dreipolkerii pătrunși masiv între 1620-1632, numărul pieselor din anii 1649, 1661, 1662 și 1705/1711 fiind mai mic. Din lot nu lipsesc talerii, deveniți monedă de schimb relativ frecventă în circulația monetară a sec. al XVII-lea în Moldova.

Descoperit în mijlocul orașului, împreună cu structura sa, tezaurul în discuție poate fi considerat ca tezaur urban, acumulat ca urmare a circulației monetare tipice orașului târg. Prin cel de-al doilea lot din tezaurul în discuție, Bârladul se înscrie în viața economică generală a Moldovei, care - în perioada 1620-1632, până la domnia lui Vasile Lupu - se caracterizează printr-o intensificare a pătrunderii monedei poloneze, groși mari, trei groși, dreipolkeri; după această perioadă se constată slaba pătrundere a monedei străine.

Ținând cont de faptul că tezaurul se încheie cu două piese din primii ani ai secolului al XVIII-lea (1705/1711), autoarele consideră că data îngropării sale se petrece în acest moment, după o intensă circulație. Tezaurizarea este pusă în legătură cu evenimentele ce au loc în primii ani ai secolului al XVIII-lea, când orașul Bârlad este din nou distrus.

După considerațiile de ordin numismatic, autoarele prezintă un tabel cu repartițiile pe ani a monedelor din tezaurul de la Bârlad-Dumbrava Roșie. Urmează apoi catalogul propriu-zis, începând cu nominalul mare, talerii, groșii mari, tripligroșii, dreipolkerii, dinarii și emitenții. Lucrarea are o bibliografie selectivă, abrevieri și 22 de planșe în care sunt ilustrate piesele din catalog, o planșă fiind destinată graficii de pe monede, iar o alta blazoanelor de pe monede.

Dan MIHĂILESCU

**Paraschiva-Victoria Batariuc,
CAHLE DIN MOLDOVA MEDIEVALĂ
(SECOLELE XIV-XVII),
Suceava, 1999, 314 p. + 96 fig.**

Publicat sub egida Muzeului Național al Bucovinei, volumul este prefățat de un *Cuvânt înainte* (p. 7-9), urmat de o *Listă de abrevieri* (p. 10-15) și o *Introducere* (p. 16-20), după care sunt prezentate cele opt capitole propriu-zise: I. *Istoricul cercetărilor* (p. 21-33); II. *Soba din cahle pe plan european și în teritoriul locuit de români – cu o privire specială la Moldova. Apariție și dezvoltare* (p. 34-57); III. *Ateliere specializate în producerea cahlelor. Tehnica de lucru* (p. 58-80); IV. *Tipologia și cronologia cahlelor* (p. 81-97); V. *Motive*